

14.10.2020 16:18

Autoru kolektīvs: Vai Rīgai vajadzīgi Zemgales atkritumi?

Ieva Andersone, "Sorainen" partnere, zvērināta advokāte
Zane Akermane, advokāte

Foto: LETA

<https://www.delfi.lv/bizness/versijas/autoru-kolektivs-vai-rigai-vajadzigi-zemgales-atkritumi.d?id=52555815>

Mēs, raksta autores, abas dzīvojam Rīgā. Par spīti dažādajiem Rīgas attīstības līkločiem, mums te patīk, un ceram, ka galvaspilsēta ar laiku kļūst skaistāka, tīrāka un gājējiem drošāka. Tāpēc mums bija liels un nepatīkams pārsteigums iepazīties ar **Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (VARAM)** sagatavoto informatīvo Ziņojumu "Par sadzīves atkritumu apsaimniekošanas reģionu attīstību Latvijā pēc 2020. gada", kas būtībā paredz, ka nākotnē visas Zemgales atkritumi tiks transportēti uz Rīgu.

Ziņojums paredz apjomīgu atkritumu apsaimniekošanas reformu ar mērķi efektīvizēt valsts atkritumu poligonu tīklu. Tā rezultātā tiktu mainīts atkritumu apsaimniekošanas reģionu skaits un robežas (teritorija, ko apkalpo viens atkritumu poligons). Taču

vissvarīgākā izmaiņa, ko paredz Ziņojums – masveida atkritumu poligonu slēgšana. Saskaņā ar Ziņojumu tieši puse no pašlaik Latvijas teritorijā esošajiem atkritumu poligoniem tiks slēgti.

Teorijā viss skan skaisti: atkritumu apsaimniekošana tiktu centralizēta, 10 atkritumu apsaimniekošanas reģionu vietā paliktu 5, un saglabātos viens atkritumu apsaimniekošanas poligons katrā reģionā. Tiktāl jauki. Taču, ja iedziļināmies sīkāk, aina vairs nebūt neliekas tik spoža – Ziņojumā paredzēto pasākumu rezultātā ir plānots slēgt galveno Zemgales atkritumu poligonu, Zemgales atkritumu apsaimniekošanas reģionu pievienot Rīgai un turpmāk visus Zemgales atkritumus vest uz apglabāšanu "Getliņos".

Rīga – atkritumu galvaspilsēta

Reformas ietvaros kā vienu no pieciem atkritumu apsaimniekošanas reģioniem plānots izveidot Viduslatvijas atkritumu apsaimniekošanas reģionu, kurā tiktu apsaimniekoti Rīgas, Ādažu, kā arī visu Zemgalē ietilpstošo pilsētu novadu atkritumi. Reģiona ietvaros tiktu saglabāts viens poligons – "Getliņi" Rīgā, uz kuru turpmāk plašā straumē plūstu visas Zemgales atkritumi. Savukārt pašlaik Zemgales atkritumus apsaimniekojošais poligons "Brakšķi", kas ir viens no lielākajiem Latvijā, tiktu slēgts. Tā kā Rīgas un Zemgales pilsētas kopā veido visapdzīvotāko reģionu Latvijā, īstenojoties šādam scenārijam, teju puses Latvijas iedzīvotāju sadzīves atkritumi tiktu vesti uz poligonu "Getliņi", kamēr visas pārējās Latvijas atkritumu apsaimniekošanu nodrošinātu četri poligoni.

Šāds plāns šķiet, maigi izsakoties, nepārdomāts. Rīgas atkritumu apsaimniekošanas sistēma jau tā ir noslogota un nebūt ne bez problēmām. Un tas ir pat saprotami, ja ņem vērā, ka Rīgā dzīvo gandrīz puse no visiem Latvijas iedzīvotājiem, kas nozīmē, ka viens poligons "Getliņi" faktiski apkalpo pusi no valsts. Šādos apstākļos "uzkraut" šim poligonam atbildību tikt galā ne tikai ar galvaspilsētas, bet arī ar visas Zemgales atkritumu apsaimniekošanu nenāktu par labu ne Rīgai, ne Zemgalei un tās iedzīvotājiem.

Reformu ietekme uz vidi un atkritumu apsaimniekošanas izmaksām

Mēs nezinām, kā Ziņojuma veidotāji ir iztēlojušies Zemgales atkritumu nogādāšanu uz "Getliņiem" Rīgā. Praksē pagaidām, šķiet, nav izgudrots cits veids kā to fiziska transportēšana no savākšanas vietas, piemēram, Tērvetē, un vešana ar smago autotransportu uz Rīgu. Proti, atkritumi no Dobeles, Jelgavas, Bauskas un citiem Zemgales novadiem būtu jāved uz Getliņu poligonu Rīgā. Rīgā jau gadiem tiek runāts par nepieciešamību samazināt autotransporta plūsmu. Šī Ziņojuma rezultātā ievērojami pieaugtu autopārvadājumu skaits Rīgas virzienā, satiksmes noslodze un palielinātos auto izplūdes gāžu radītais gaisa piesārņojums. Rīgai un mums, rīdziniekiem, nav vajadzīgs vēl vairāk auto galvaspilsētā, jo sevišķi lielo, smago mašīnu, kas piekrautas līdz malām ar Zemgales atkritumiem.

Vienlaikus atkritumu pārvadājumu palielināšanās ietekmētu arī atkritumu apsaimniekošanas cenu. Proti, mazāks poligonu skaits un tālāk esoši poligoni nozīmē, ka atkritumu apsaimniekošanas pakalpojums kļūs ievērojami dārgāks, jo izdevumi par atkritumu savākšanu un pārvadāšanu ir viena no pozīcijām, kas veido atkritumu apsaimniekošanas izmaksas. Tā, piemēram Auces iedzīvotāju atkritumi pašlaik tiek vesti uz poligonu "Brakšķi", kas atrodas 56 kilometru attālumā. Ja Ziņojumā minētais plāns tiks realizēts, tad Auces atkritumi mēros vairāk nekā 100 km tālo ceļu uz Getliņu poligonu. Tātad divreiz tālāku ceļu nekā pašlaik, kas, protams, atsauksies arī uz Auces iedzīvotāju maciņiem.

Šeit ir vieta vēl skumjākiem scenārijiem. Pastaigājot tepat pa Rīgas ielām un nomalēm, var redzēt, ka daudzviet joprojām ir iedzīvotāju nelegāli izveidotas atkritumu izgāztuves. Ja atkritumu savākšanas cena celtos, tas var mudināt arī Zemgales iedzīvotājus nevis nodot atkritumus apsaimniekotājam, bet, piemēram, izmest tos mežā, kas, protams, ir pretrunā gan valsts atkritumu politikas mērķim, gan sabiedrības interesēm dzīvot sakoptā un tīrā vidē.

Ziņojumā nav analizēta šī negatīvā ietekme, tāpēc nav skaidrs, kāds tieši būs sabiedrības un jo sevišķi Zemgales iedzīvotāju ieguvums no poligona "Brakšķi" slēgšanas

Neskaidrība par Getliņu atļaujas darbības termiņu

Izvēle par Zemgales poligona slēgšanu šķiet nepamatota un neefektīva arī tādēļ, ka tiktu saglabāts un pastiprināti noslogots poligons ar īsāko darbības termiņu. Publiski pieejamā informācija liecina, ka poligonam "Getliņi" iespējamais darbības ilgums ir tikai septiņi (!) gadi (pēc 2019. gada datiem, tātad pašlaik šis termiņš ir tikai seši gadi).¹ Savukārt Zemgales poligona "Brakšķi" plānotais darbības ilgumu ir 16 gadi.

Ziņojumā ir noteikts pārejas periods, tādēļ tajā noteiktā poligonu slēgšana plānota tikai 2024. gadā. Tas nozīmē, ka brīdī, kad poligons "Brakšķi" tiktu slēgts 2024. gadā, poligona "Getliņi" atlikušais darbības laiks, iespējams, būs tikai 3 gadi. Tikai 3 gadus pēc poligona "Brakšķi" slēgšanas, iespējams, tā darbība būtu atkal jāatjauno, jo poligons "Getliņi" vairs nevarētu apsaimniekot atkritumus. Šāds scenārijs ir nelietderīgs un izšķērdīgs, un Ziņojumā šis apstāklis vispār nav analizēts. Alternatīvi, ja mums nezināmā veidā ir plānots paplašināt poligona "Getliņi" darbības spējas un pagarināt tā darbības laiku, tad atkal rodas jautājums kāpēc, nu tieši kāpēc Rīgai ir jāķļūst par "Viduslatvijas" atkritumu apglabāšanas vietu.

Mēs ļoti ceram, ka [Ministru kabinets](#) rūpīgi izvērtēs, vai sekas, ko radīs VARAM informatīvā Ziņojuma pieņemšana, ir samērīgas un adekvātas ar sabiedrības un atkritumu apsaimniekošanas kvalitātes ieguvumu. It īpaši, vai ir godīgi un pamatoti padarīt Rīgu par "Viduslatvijas miskasti". Jāizvērtē, vai patiešām atkritumu pārvadāšanas izmaksu pieaugums, gaisa kvalitātes pasliktināšanās, zaudējumu radīšana nozarei un attīstīta, ekonomiski izdevīga atkritumu poligona slēgšana uzlabos atkritumu apsaimniekošanu valstī. Lai Zemgales atkritumi paliek tur, kur tie radušies – Zemgalē, jo ir vēl ļoti daudz darāms, lai Rīga tiktu galā pati ar saviem atkritumiem.

¹ SIA "Getliņi Eko" Vidēja Termiņa Darbības Stratēģija (2019-2023), 17. lpp.